

МСМД (IMAS) 10.70

Перше видання
01 вересня 2007 р.
Поправка 3, червень 2013

Захист навколишнього середовища

Директор,
Служба ООН з питань протимінної діяльності (UNMAS, ЮНМАС)
380 Madison Avenue, M11023
New York, NY 10017
USA

Е-mail: mineaction@un.org
Телефон: +1 (212) 963 1875
Факс: +1 (212) 963 2498
Веб-сайт: www.mineactionstandards.org

Застереження

Цей документ є чинним з дати, позначеної на титульному аркуші. Оскільки Міжнародні стандарти з питань протимінної діяльності (МСПМД (IMAS)) підлягають регулярній перевірці та регулярному перегляду, Користувачам слід звернутися з веб-сайтом проекту МСПМД (IMAS) за адресою: <http://www.mineactionstandards.org/> для підтвердження статусу таких стандартів, або перевіряти їх на веб-сайті ЮНМАС за адресою: www.mineaction.org.

Повідомлення про авторські права

Цей документ Організації Об'єднаних Націй є одним з Міжнародних стандартів з питань протимінної діяльності (МСПМД (IMAS)), і авторські права на нього застережено Організацією Об'єднаних Націй. Ані цей документ, ані витяги з нього не можуть відтворюватися, зберігатися або передаватися в жодній формі, або за допомогою будь-яких засобів, або з будь-якою іншою метою без попередньої письмової згоди Служби ЮНМАС, що діє від імені Організації Об'єднаних Націй.

Цей документ не призначено для продажу.

Директор,
Служба ООН з питань протимінної діяльності (UNMAS, ЮНМАС)
380 Madison Avenue, M11023
New York, NY 10017
USA

Email: mineaction@un.org
Телефон: (1 212) 963 1875
Факс: (1 212) 963 2498

© ЮНМАС 2001 – всі права захищені

Зміст

Зміст.....	iii
Передмова	iv
Вступ	v
Безпека та гігієна праці. Захист навколишнього середовища	1
1. Область застосування	1
2. Посилання.....	1
3. Терміни, визначення та скорочення.....	1
4. Огляд впливів на природне середовище.....	1
5. Загальні вимоги.....	2
6. Операції розмінування	2
6.1. Механічні операції	2
6.2. Операції знешкодження вибухонебезпечних предметів (ЗВП).....	3
6.3. Попередження небезпечного забруднення безпечних ділянок	3
6.4. Утилізація осколків, шматків та дротів	4
6.5. Утилізація токсичних та небезпечних відходів	4
6.6. Завади на водних шляхах.....	5
6.7. Погіршення якості повітря	5
6.8. Випалювання рослинності.....	5
7. Операції знищення запасів.....	5
8. Об'єкти робочих місць та тимчасового проживання.....	6
8.1. Розмітка та вибір місця	6
8.2. Туалети	6
8.3. Звалища побутового сміття	6
8.4. Стічні води	7
8.5. Побутово-комунальне водопостачання	7
8.6. Ділянки палива, мастил і змазки (ПМЗ)	7
8.7. Ділянки технічного обслуговування.....	7
8.8. Після завершення операцій розмінування.....	8
9. Транспортування небезпечних матеріалів.....	8
10. Території культурної та історичної цінності.....	8
11. Екологічні інциденти	8
12. Обов'язки і повноваження.....	9
12.1. Національний орган з питань протимінної діяльності (НОПМД)	9
12.2. Організації, що займаються розмінуванням	9
Додаток А (Нормативний) Посилання	10
Додаток В (Інформативний) Загальний огляд екологічного менеджменту ISO 14000.....	11
Додаток С (Інформативний) Пам'ятка екологічного менеджменту тимчасових споруд	13
Реєстр поправок.....	15

Передмова

Міжнародні стандарти для програм у сфері гуманітарного розмінування були вперше запропоновані робочими групами на міжнародній технічній конференції, яка проводилася у Данії у липні 1996 року. Були встановлені критерії для всіх аспектів процесу розмінування, рекомендовані стандарти й узгоджене нове універсальне визначення поняття «розмінування». Наприкінці 1996 року принципи, запропоновані у Данії, були розвинені робочою групою під керівництвом ООН і з'явилися «Міжнародні стандарти для проведення операцій з гуманітарного розмінування». Перше видання було опубліковане Службою Організації Об'єднаних Націй з питань протимінної діяльності (ЮНМАС) у березні 1997 року.

З того часу сфера застосування цих початкових стандартів була розширена з метою включення інших елементів протимінної діяльності та відображення змін, внесених до операційних процедур, практики і норм. Ці стандарти були перероблені і перейменовані на Міжнародні стандарти протимінної діяльності (МСПМД), а їх перше видання з'явилося у жовтні 2001 року.

Організація Об'єднаних Націй несе загальну відповідальність за створення умов і сприяння ефективному управлінню програмами протимінної діяльності, з розробкою і підтримкою стандартів включно. Тому Служба ЮНМАС є підрозділом у структурі Організації Об'єднаних Націй, що несе відповідальність за розробку і підтримку стандартів МСПМД (IMAS). Підготовка стандартів МСПМД (IMAS) здійснюється за підтримки Женевського міжнародного центру гуманітарного розмінування (ЖМЦГР).

Робота з підготовки, огляду і перегляду стандартів МСПМД (IMAS) здійснюється технічними комітетами за підтримки міжнародних, урядових і неурядових організацій. Найновішу версію кожного стандарту, разом з інформацією про роботу технічних комітетів, можна знайти за посиланням <http://www.mineactionstandards.org/>. Окремі стандарти МСПМД (IMAS) переглядаються не рідше ніж раз на три роки для відображення змін, які мають місце у нормах і практиці протимінної діяльності, а також для введення цих змін до міжнародних правил і вимог.

Вступ

Операції розмінування мають високу ймовірність шкідливого впливу на природне середовище в місці їх проведення. Цей шкідливий вплив може полягати не лише в короткострокових ефектах розмінувальної діяльності, але й в віддалених впливах, включаючи забруднення ґрунту та водних систем, видалення рослинності, створення перешкод на руслах річок та каналів або зміну структури ґрунтів. Крім того, операції розмінування також можуть порушувати природні ареали проживання комах та диких тварин, а також змінювати території історичної та культурної цінності.

Національні органи та організації, що займаються розмінуванням, несуть відповідальність не лише за безпечне, ефективне та раціональне проведення операцій розмінування, але й за мінімізацію впливу на природне середовище. Необхідно залишити природне середовище в такому ж, або навіть кращому стані, ніж воно було до проведення операцій розмінування, та забезпечити можливість запланованого використання землі після завершення операцій розмінування. Національні органи повинні документально оформити свою політику екологічного менеджменту в національних стандартах протимінної діяльності або в інших рекомендаційних публікаціях відповідно до національної політики.

Безпека та гігієна праці. Захист навколишнього середовища

1. Область застосування

Цей стандарт містить рекомендації щодо основних заходів з захисту природного середовища, які спрямовані на захист довкілля від деградації внаслідок робіт з обстеження та очищення/розмінування, та його придатності до запланованого використання після завершення розмінування.

Хоча цей стандарт безпосередньо описує операції розмінування, але викладені в ньому вимоги в однаковій мірі стосуються не лише описаних, але й інших операцій з протимінної діяльності, зокрема знищення запасів.

2. Посилання

Перелік нормативних посилань наведено в Додатку А. Нормативні посилання - це важливі документи, на які робляться посилання в цьому стандарті і які є невід'ємною частиною стандарту.

3. Терміни, визначення та скорочення

Повний глосарій усіх термінів, визначень та скорочень, що використовуються у серії стандартів МСПМД (IMAS), наведений в IMAS 04.10.

У серії стандартів МСПМД (IMAS), слова 'shall' («має», «зобов'язаний»), 'should' («належить», «потрібно», «слід») і 'may' («може») використовуються для позначення бажаного ступеню забезпечення відповідності. Це вживання відповідає термінології, що використовується у стандартах і керівних принципах ISO:

- a) слово 'shall' («має», «зобов'язаний») використовується для зазначення вимог, методів або специфікацій, які повинні застосовуватися для того, щоб відповідати стандартові;
- b) слово 'should' («належить», «потрібно», «слід») використовується для зазначення бажаних вимог, методів або специфікацій; та
- c) слово 'may' («може») використовується для зазначення можливого методу або способу дії.

Термін «Національний орган з питань протимінної діяльності (НОПМД)» означає державний орган, часто міжміністерський комітет країни, в якій проводиться протимінна діяльність, уповноважений займатись регуляторними питаннями, керуванням та координацією протимінної діяльності.

Примітка: За відсутності НОПМД, може виявитись доцільним та необхідним, щоб ООН або інший визнаний міжнародний орган прийняв на себе деякі або всі ці питання і виконував деякі або всі ці функції ЦЗР або, що трапляється рідше, НОПМД.

Термін "Організація, що займається розмінуванням" - це будь-яка організація (урядовий орган, НУО або комерційна організація), відповідальна за впровадження проектів або виконання завдань в області розмінування. Організація, що займається розмінуванням, зазвичай включає підрозділи забезпечення та головні офіси і складається з одного або декількох підрозділів.

Термін «Захисні роботи» має на увазі штучні бар'єри, траншеї або насипи, призначені для послаблення впливів сейсмічних ефектів, шуму, осколків або фрагментів з метою захисту персоналу, майна, інфраструктури та природного середовища.

Термін «природне середовище» має на увазі всі природні фактори, що оточують місце роботи організації – повітря, воду, землю, природні ресурси, флору і фауну, а також взаємозв'язки між ними.

4. Огляд впливів на природне середовище

Згідно з принципами ISO 14000 «Екологічний менеджмент» (див. Додаток В), вплив на довкілля має на увазі наступне:

- a) забруднення повітря (шумом або газами тощо), води і ґрунту;
- b) зменшення кількості або утилізація відходів, особливо токсичних та небезпечних відходів;
- c) зменшення споживання енергії;
- d) зменшення викидів CO₂;
- e) землекористування; і
- f) ризику для наступних поколінь.

Більш детально див. в ISO 14000.

5. Загальні вимоги

Операції розмінування мають проводитись без пошкодження майна або інфраструктури, у спосіб, що характеризується мінімальним впливом на довкілля, і безпечний для чоловіків, жінок та дітей місцевого населення та персоналу, що займається розмінуванням.

При плануванні операцій розмінування повинні враховуватись ефекти цих операцій та супровідної діяльності на природне середовище, а також ризики пошкодження майна або інфраструктури і безпеки для персоналу.

Організації, що займаються розмінуванням, мають забезпечити, щоб земля, на якій проводяться операції розмінування, лишилась у стані, придатному для запланованого подальшого використання цієї землі після завершення операцій розмінування.

Особлива увага має приділятися майну, інфраструктурі та землі, що використовуються для життєзабезпечення або для економічних потреб, щоб і після завершення операцій розмінування можна було продовжити цю важливу для населення діяльність.

Примітка: «Земля, на якій проводяться операції розмінування» також включає й землю, що використовується для адміністративних потреб та забезпечення, наприклад для споруд тимчасового проживання або ділянок матеріально-технічного забезпечення.

6. Операції розмінування

6.1. Механічні операції

Експлуатація, ремонт, технічне та сервісне обслуговування машин, що використовуються для операцій розмінування повинні проводитись у спосіб, що забезпечує мінімальний вплив на природне середовище і у відповідності до вимог НОПМД.

Якщо механічні операції передбачають видалення рослинності або проводяться на ґрунтах, схильних до ерозії, НОПМД має встановити для організації, що займається розмінуванням, вимоги та заходи з відновлення рослинного покриву та обмеження ерозії. До таких заходів можна віднести наступне:

- a) пересівання та нові насадження рослин (наприклад, наґрунтового покриву, дерев, дерну);
- b) повернення опрацьованого ґрунту на місця, які цього вимагають (ґрунт після механічного просіювання або після рекультиватії);
- c) насадження природних або зведення штучних противітрових бар'єрів;
- d) підготовка дренажних систем;
- e) проведення механічних операцій у період найменшої вразливості ґрунту та рослинності; і/або

- f) попередження утворення глибоких колій за допомогою використання відповідного обладнання.

Планова співпраця з громадськістю стосовно механічних операцій повинна включати обговорення з власниками майна та місцевими органами влади можливого пошкодження майна або інфраструктури. За необхідності, надаються поради щодо мінімізації шкоди власникам або розпорядникам майна чи інфраструктурі на території, що межує з ділянкою розмінування.

6.2. Операції знешкодження вибухонебезпечних предметів (ЗВП)

Міни та вибухонебезпечні залишки війни (ВЗВ), (включаючи суббоеприпаси, що не вибухнули), мають знешкоджуватись у спосіб, що пов'язаний з мінімальним впливом на довкілля, та не спричиняє пошкодження майна або інфраструктури. Якщо міни або ВЗВ необхідно знищувати на місці й існує ризик пошкодження майна або інфраструктури, то необхідно провести захисні роботи. Якщо ж ризик пошкодження майна або інфраструктури зберігається й після проведення захисних робіт, то необхідно провести консультації з НОПМД, місцевими органами влади та чоловіками і жінками місцевого населення стосовно запланованих операцій.

Необхідно враховувати можливе забруднення оточуючої території (включаючи рослини) осколками, токсичними або небезпечними речовинами, і забезпечити виключення або бодай мінімізацію такого забруднення.

Примітка: Осколки можуть застрягати в деревах, які потім будуть використовуватись у якості будівельних матеріалів, або ж негативно впливати на сільськогосподарську діяльність через травмування дрібними осколками людей та домашніх тварин при проведенні польових робіт.

Якщо можлива дія на місцеве населення сейсмічних ефектів або шуму, необхідно вжити заходи з мінімізації цього впливу. Серед таких заходів можна виділити наступні:

- a) розташування майданчиків утилізації на достатній віддаленості від населених пунктів;
- b) зменшення кількості вибухових речовин в партіях на знешкодження;
- c) намагатись проводити знешкодження в ямах або заглибленнях рельєфу для зменшення шуму;
- d) проведення захисних робіт для обмеження сейсмічних ефектів або шуму;
- e) обмеження проведення розмінувальної діяльності за певних метеорологічних умов, наприклад, низька хмарність сприяє поширенню шуму на далекі відстані.

Після завершення операцій ЗВП необхідно провести рекультивацию цієї території відповідно до вимог НОПМД і обговорити цю тему з місцевими органами влади та представниками громадськості. Комплекс рекультивации повинен включати наступне:

- f) видалення та утилізація всіх великих залишків та предметів;
- g) засипання всіх ям та воронок, що утворились при операціях масового знешкодження;
- h) встановлення огорожі та маркування всіх ділянок, де не виключена можливість наявності в ґрунті залишків небезпечних матеріалів, що не вибухнули;

Якщо це вимагається, то треба офіційно оформити передачу землі, що використовувалась для знешкодження боеприпасів та вибухових матеріалів за допомогою підривних операцій, подальшим користувачам чи власникам відповідно до положень МСПМД (IMAS) 08.30.

6.3. Попередження небезпечного забруднення безпечних ділянок

Організації, що займаються розмінуванням повинні:

- a) виключити переміщення мін та ВЗВ з робочих місць, крім випадків, коли це переміщення виконується для знищення або іншої діяльності, на яку отримано офіційний дозвіл;
- b) забезпечити належну безпеку всіх мін або ВЗВ, що переміщуються з робочого місця, до моменту знешкодження цих мін або ВЗВ;

- c) здійснювати контроль небезпечних речовин або перевірку «Відсутність вибухових речовин» (ВВР) для всіх пакувальних матеріалів, що виносяться з робочого місця та для мін чи ВЗВ, підготовлених для використання в навчальних цілях; і
- d) ретельно перевірити ґрунт на потенційно небезпечній території, що межує з робочими місцями утилізації або місцями механічного очищення/розмінування для перевірки відсутності «закидання» мін або ВЗВ на цю територію.

6.4. Утилізація осколків, шматків та дротів

Шматки, дроти, осколки та всі інші залишки сторонніх предметів, що видалені з ділянки розмінування повинні утилізуватись відповідно до місцевих регуляторних норм прибирання і утилізації сміття та вимог НОПМД. За необхідності питання такої утилізації обговорюються з місцевою громадою.

Знесення або демонтаж огорожі та маркування навколо очищеної/розмінуваної території та їх подальше вивезення та утилізація – це, зазвичай, різні види робіт. Виконавці цих різних видів робіт мають бути чітко визначені в контракті на очищення/розмінування.

Якщо на території, що безпосередньо межує з робочим місцем, є осколки, шматки та дроти, то перш ніж починати розмінування на цій території, необхідно перевірити відсутність на ній мін або ВЗВ. Всі осколки, шматки та дроти перед передачею на сміттєзвалища повинні бути перевірені і верифіковані на відсутність в них будь-яких небезпечних компонентів. За наявності відповідних вимог місцевих органів влади або НОПМД територію необхідно промаркувати та зареєструвати в органах землекористування як звалище небезпечних відходів.

Якщо це можливо, схвалюється вторинна переробка відходів.

6.5. Утилізація токсичних та небезпечних відходів

Наземні міни зазвичай не залишають токсичних чи небезпечних відходів. Однак, якщо вибухова речовина тривалий час перебуває у відкритому контакті з зовнішнім середовищем, залишки вибухової речовини можуть забруднювати воду та ґрунт, і таким чином негативно впливати на довкілля. Крім того, детонаторні системи та снаряди можуть містити азбестові хімікати або рідке реактивне паливо чи порох. Також необхідно враховувати можливість присутності снарядів із збідненим ураном або хімічної зброї, включаючи хлор та іприт. Порядок дій при виявленні снарядів зі збідненим ураном прописаний в TNMA 09.30 02.

Наведемо деякі приклади токсичних та небезпечних відходів:

- a) горючі речовини, мастильні відходи, змазки, паливні фільтри (ПМЗ)
- b) акумулятори та батареї;
- c) медичні відходи, прострочені ліки та інші хімікати.

Всі токсичні та небезпечні відходи операцій з розмінування повинні утилізуватись відповідно до вимог НОПМД.

Токсичні відходи операцій розмінування не повинні закопуватись на робочому місці, а вимагають збору та вивезення на відповідні офіційні звалища.

Примітка: Відпрацьовані акумулятори та батареї можна відповідним чином маркувати і зберігати разом в одному контейнері. Тривалість такого зберігання визначається лише фізичною надійністю контейнера, сумісністю матеріалу контейнера з акумуляторами та герметичністю проти витоків. Як правило, акумулятори збирають протягом року і потім вивозять на спеціалізоване звалище чи на переробку. За відсутності національного законодавства, що регламентує поводження з токсичними та небезпечними відходами, розмінувальна організація може звернутись до постачальників акумуляторів чи батарей, які мають забрати їх на вторинну переробку.

6.6. Завади на водних шляхах

Організації, що займаються розмінуванням не повинні створювати завад або змінювати природні русла річок та струмків, крім тих випадків, коли процес розмінування вимагає створення дамб або відведення русла. В цьому випадку, перш ніж починати відповідні роботи, необхідно провести обговорення та отримати згоду чоловіків і жінок місцевої громади та землевласника.

6.7. Погіршення якості повітря

Перед проведенням операцій організація, що займається розмінуванням, повинна з'ясувати розташування найближчих населених пунктів, переважні погодні умови на цій території та оцінити ризик переважаючого вітру який може відносити до цих населених пунктів дим, пил та токсичні гази. Організації, що займаються розмінуванням, повинні забезпечити мінімізацію ризику погіршення якості повітря в місцях проживання та роботи місцевого населення.

За високого ризику погіршення якості повітря в місцях проживання та роботи місцевого населення, організація, що займається розмінуванням, повинна встановити зв'язок з місцевими органами влади та населенням для інформування їх про масштаби, інтенсивність та тривалість періоду можливого погіршення якості повітря, а також для обговорення евакуаційних вимог.

6.8. Випалювання рослинності

За можливості краще не використовувати випалювання рослинності, але якщо цього не уникнути, здійснюють перелічені нижче процедури та контрольні заходи:

- a) обговорюють з місцевими органами влади, власниками або користувачами землі плани випалювання рослинності і отримують їх згоду;
- b) інформують місцеві органи влади, користувачів або власників землі про типи мін/ВЗВ і їх потенційні загрози (осколки, сейсмічні ефекти, токсичні гази, дим і т.д.), що можуть виникнути при спалюванні рослинності;
- c) випалювання рослинності має проводитись вночі або так, щоб воно закінчилось в темний час доби.
- d) випалювання проводять лише за наявності на території достатньої кількості персоналу і протипожежного обладнання для належного контролю та, за необхідності, гасіння вогню;
- e) операції спалювання рослинності проводяться з урахуванням вітру та вологості;
- f) проводять інструктаж всього задіяного персоналу стосовно плану спалювання рослинності, включаючи процедури забезпечення безпеки;
- g) напрямок спалювання рослинності визначають з урахуванням напрямку вітру та переважаючої рози вітрів, що необхідно як для належного контролю процесу спалювання, так й мінімізації негативного впливу диму та попелу на місцеве населення;
- h) по всьому периметру ділянки спалювання має бути облаштована зона контролю доступу;
- i) спалювання необхідно проводити у напрямку природних відкритих місць, які попередять подальше поширення вогню, наприклад, доріг, залізничних колій і т.д. Якщо таких відкритих місць немає, то по периметру ділянки спалювання рослинність необхідно викосити і розставити персонал з вогнегасними засобами для контролю вогню.

7. Операції знищення запасів

Операції знищення запасів повинні плануватись та проводитись у такий спосіб, що зводить до мінімуму вплив на природне середовище. Якщо цього вимагає НОПМД, може бути проведена оцінка впливу на навколишнє середовище (ОВНС).

В МСПМД (IMAS) 11.10. та МСПМД (IMAS) 11.10 міститься інформація про міжнародні стандарти, регуляторні вимоги, кодекси практики та інші рекомендаційні публікації, що регламентують захист природного середовища при проведенні операцій знищення запасів. Це зокрема наступне:

- a) міжнародні стандарти з визначення та вимірювання забруднення повітря від промислового виробництва;
- b) рекомендації з вимірювання та оцінки впливу шуму в робочому середовищі на промисловому виробництві, що застосовні для операцій детонаційного знищення запасів.

8. Об'єкти робочих місць та тимчасового проживання

8.1. Розмітка та вибір місця

При виборі місць та розмітці території для робочих місць і об'єктів тимчасового проживання необхідно враховувати захист природного середовища.

Облаштування та використання робочих місця і об'єктів тимчасового проживання повинні проводитись у такий спосіб, що зводить до мінімуму забруднення землі та водних систем (включаючи системи ґрунтових вод) і негативний вплив на флору і фауну та природні ареали проживання комах і диких тварин.

За необхідності місця розташування об'єктів тимчасового проживання обговорюються з чоловіками та жінками місцевого населення, щоб виключити негативний вплив на місцеві умови, економічну діяльність або соціальні чи культурні цінності.

Об'єкти тимчасового проживання повинні відповідати всім національним та місцевим вимогам до конструкцій тимчасових споруд.

8.2. Туалети

Відходи людської життєдіяльності не повинні потрапляти на поверхню ґрунту або в водоймища чи річки.

Якщо це можливо, на всіх ділянках розмінування мають використовуватись лише тимчасові туалети та тимчасові споруди для проживання. Тимчасові туалети повинні бути обладнані накопичувальними резервуарами, вміст яких після заповнення випомповується спеціальними машинами та вивозиться на утилізацію, або ж системою каналізаційних септиків та безпечного дренажу. Мають бути передбачені окремі туалети для жінок та чоловіків із оснащенням, що враховує статеві фізіологічні відмінності.

Якщо використовуються вбиральні з вигрібними ямами, то має бути передбачено не менше однієї вбиральні на кожні 20 осіб. Вони повинні встановлюватись не ближче 6 м від місць приготування їжі або проживання людей та не ближче 20 м від найближчої річки, водоймища чи криниці.

Всі вбиральні повинні мати таку будову, що унеможливує забруднення водопостачання.

Вбиральні з неглибокими вигрібними ямами (на декілька днів) повинні мати розміри не менше 30 x 75 см і глибину 1-1.5 м. Для вбиральень з глибокими вигрібними ямами (на декілька місяців) мінімальний розмір 2 - 2.7 м і глибина 5 м. При заповненні ями на 0,5 метри від поверхні ґрунту, її засипають землею.

8.3. Звалища побутового сміття

Все побутове сміття з території викидається на офіційно затвержене сміттєзвалище. Все сміття, що лишилось після процесу очищення, необхідно прибрати.

Закупувати звалища побутового сміття можна за наявності дозволу місцевих органів влади та місцевої громади і лише в узгоджених з ними місцях.

Ями сміттєзвалищ повинні знаходитись на достатньому віддаленні від річок, водоймищ та криниць і їх розташування та будова повинні попереджати забруднення ґрунтових вод. Дно ями має знаходитись не менш ніж на 2 метри від рівня ґрунтових вод. Ці ями також повинні мати достатню глибину, щоб після заповнення побутовим сміттям зверху лишалось місце насипати 1 м землі.

Мають бути розглянуті заходи, що виключають потрапляння на звалища побутового сміття небезпечних відходів (наприклад, небезпечних металів, нафтопродуктів і т.д.).

8.4. Стічні води

Стічні води з кухонь, бань та душів повинні збиратись в каналізаційний септик, розмір якого має бути розрахований на відповідну кількість стічних вод. Мінімальні розміри каналізаційного септику 75 см x 75 см, глибина 1 м.

Стічні води забороняється зливати на поверхню ґрунту або у водоймища чи річки.

8.5. Побутово-комунальне водопостачання

Побутово-комунальне водопостачання організується таким чином, щоб створювати надмірного навантаження на місцевий комунальний водопровід, крім випадків, коли проведено обговорення цього питання з місцевою громадою і отримано дозвіл на таке підключення.

8.6. Ділянки палива, мастил і змазки (ПМЗ)

Організації, що займаються розмінуванням повинні використовувати такі процедури, щоб у разі витоку ПМЗ їх можна було обмежити і швидко зібрати. Забруднені під час витоку ПМЗ матеріали збирають та утилізують на спеціальних контрольованих сміттєзвалищах. Також забруднений матеріал можна збирати на спеціально виділених для цього НОПМД ділянках, де виключений витік в ґрунт.

У разі необхідності зберігання пального, вживаються заходи з забезпечення безпечного зберігання ПМЗ та попередження забруднення ґрунту і ґрунтових вод. До таких заходів можна віднести наступне:

- a) засоби зберігання пального не повинні розташовуватись ближче 30 м від водоймищ, річок та криниць;
- b) всі резервуари зберігання пального, контейнери та обладнання розподілу пального повинні проходити регулярне технічне обслуговування, щоб унеможливити витіки;
- c) транспортні засоби та заправне обладнання мають встановлюватись на твердій поверхні або на мастилоуловлювачі для збирання можливих витоків ПМЗ. Подальша утилізація зібраних витоків виконується екологічно безпечним способом.

8.7. Ділянки технічного обслуговування

Якщо вимагається проведення на робочому місці технічного обслуговування, ремонту або миття транспортних засобів, машин чи обладнання, то для цієї діяльності повинні бути підготовлені спеціальні ділянки. Заходи з захисту природного середовища включають наступне:

- a) відпрацьована вода не повинна виливатись в русла річок та водоймища;
- b) відпрацьоване мастило тримають в накопичувальних ємностях або інших придатних резервуарах і утилізують екологічно безпечним способом;
- c) відпрацьовані деталі, побічні продукти технічного обслуговування та інше сміття (крім відпрацьованого мастила) можна викидати на звалища побутового сміття.

8.8. Після завершення операцій розмінування

Після завершення операцій розмінування з цієї території забирають всі будівлі, обладнання, допоміжні матеріали, огорожі (крім маркування небезпечних зон) та інші тимчасові пристосування для розмінування. Засипають туалети, помийні ями та каналізаційні септики, вкривають родючим ґрунтом, поверхню стабілізують для попередження ерозії і природної регенерації рослинності.

Якщо це практично можливо, всі порушені зони відновлюють до початкового стану.

9. Транспортування небезпечних матеріалів

При транспортуванні будь-яких небезпечних, токсичних або горючих матеріалів, що несуть потенційну загрозу безпечного впливу на природне середовище, мають бути вжиті заходи з мінімізації ризику. Ці заходи включають наступне:

- a) всі матеріали транспортують в контейнерах, що попереджають або значно зменшують ймовірність виливання або висипання;
- b) матеріали надійно закріплюють на транспорті;
- c) залежно від виду транспортованого матеріалу здійснюють відповідні протипожежні заходи;
- d) транспортні засоби при перевезенні небезпечних матеріалів керуються безпечним та обережним чином;
- e) транспортні засоби мають відповідати вимогам НОПМД або регуляторним вимогам приймаючої країни щодо транспортування таких матеріалів.

В МСПМД (IMAS) 10.50 «Зберігання, транспортування та поводження з вибуховими речовинами» наведені специфікації та рекомендації з безпечного зберігання, транспортування та поводження з вибуховими речовинами, що використовуються в розмінувальній організації.

Крім того, в застосовних випадках транспортування небезпечних матеріалів має відповідати міжнародним стандартам (Див. нормативне посилання).

10. Території культурної та історичної цінності

Операції розмінування можуть проводитись на територіях, що мають культурне чи історичне значення. В цьому випадку організація, що займається розмінуванням, має вжити всі можливі заходи з попередження пошкодження таких місць.

В рамках цих заходів може вимагатись перевезення мін та ВЗВ, знайдених на робочих місцях, на іншу територію для знищення. Якщо ж ці предмети небезпечні для перевезення і вимагають знищення на місці, повинні бути виконані захисні роботи.

У разі виявлення під час операцій розмінування якихось предметів, щодо яких виникають підозри культурної чи історичної цінності, роботи на цій ділянці припиняються і справа передається НОПМД.

У разі виявлення під час операцій розмінування людських останків, виконуються дії, що регламентуються Міжнародним гуманітарним правом. Додаткові рекомендації можна знайти в TNMA 10.10 10.

11. Екологічні інциденти

Екологічні інциденти повинні повідомляти НОПМД якомога скоріше після інциденту, наскільки це можливо на практиці. Надається звіт, в якому повинні бути описані обставини інциденту, виконані дії, результати цих дій та впливи інциденту на природне середовище.

НОПМД може провести розслідування екологічного інциденту, що трапився під час операцій розмінування.

12. Обов'язки і повноваження

12.1. Національний орган з питань протимінної діяльності (НОПМД)

НОПМД або організація, що діє за його дорученням повинна:

- a) документально оформити свою політику екологічного менеджменту в національних стандартах протимінної діяльності або інших рекомендаційних публікаціях. Ця політика екологічного менеджменту повинна узгоджуватись з національною політикою;
- b) проводити моніторинг виконання організаціями, що займаються розмінуванням, документальних вимог екологічного менеджменту;
- c) забезпечити, щоб при плануванні операцій з розмінування враховувався аспект захисту природного середовища;
- d) вести облік повідомлюваних інцидентів з впливом на довкілля;
- e) за необхідності проводити розслідування інцидентів з впливом на довкілля;
- f) розповсюджувати інформацію про інциденти із значним впливом на природне середовище серед інших розмінувальних організацій, що приймають участь в цій програмі.

12.2. Організації, що займаються розмінуванням

Організації, що займаються розмінуванням повинні:

- a) дотримуватись політики екологічного менеджменту, встановленої НОПМД;
- b) документально оформити внутрішні вимоги щодо екологічного менеджменту в стандартних оперативних процедурах (СОП) та інших важливих документах, і довести їх зміст до відома персоналу;
- c) забезпечити врахування аспекту захисту природного середовища при плануванні та при проведенні всіх операцій розмінування;
- d) вести облік інцидентів з впливом на довкілля;
- e) всі значні інциденти з впливом на довкілля повідомляти НОПМД або організації, що діють від його імені.

За відсутності НОПМД або іншого подібного органу, організація, що займається розмінуванням повинна допомогти приймаючій країні у розробці національних стандартів з захисту природного середовища.

Додаток А (Нормативний) Посилання

Наведені нижче нормативні документи містять положення, які згадуються в цьому тексті, і ці документи є невід'ємною частиною стандарту. Якщо посилання датоване, то пізніші доповнення або редакції та відповідні публікації не застосовуються. Однак, схвалюється, щоб учасники угод, які укладаються на основі цієї частини стандарту, вивчали можливість застосування останніх редакцій вказаних нормативних документів. Члени ISO та МЕК ведуть реєстри останніх чинних редакцій документів ISO і ЄС:

- a) МСПМД (IMAS) 04.10 Глосарій термінів, визначень та скорочень з питань протимінної діяльності;
- b) МСПМД (IMAS) 08.30. Документація, що оформлюється після завершення очищення/розмінування;
- c) МСПМД (IMAS) 10.50. БГП – Зберігання, транспортування та поводження з вибуховими речовинами;
- d) МСПМД (IMAS) 11.10. Рекомендації щодо знищення запасів протипіхотних мін;
- e) TNMA 10.10 Вказівки з управління персоналом, що лишається на території проведення операцій з протимінної діяльності;
- f) TNMA 09.30.02. Очищення/розмінування за наявності ризиків збідненого урану (ЗУ);
- g) ISO 14000. Екологічний менеджмент (див. Додаток В);
- h) Європейська угода про міжнародні дорожні перевезення небезпечних вантажів (ADR)¹

Має використовуватись остання редакція (версія) зазначених вище посилань. В ЖМЦГР є копії всіх посилань, що наводяться в цьому стандарті. Також ЖМЦГР веде реєстр останніх редакцій (версій) посилань, настанов та стандартів МСПМД (IMAS), доступ до яких можна отримати на сайті МСПМД (IMAS): (див. www.mineactionstandards.org). НОПМД, роботодавці й інші зацікавлені органи та організації перш ніж починати програми протимінної діяльності мають отримати та вивчити копії цих документів.

¹ Європейська угода про міжнародні дорожні перевезення небезпечних вантажів (ADR) була укладена в Женеві 30 вересня 1957 року під егідою Європейської економічної комісії ООН, і набула чинності 29 січня 1968 року. Ця угода була доповнена Протоколом про доповненням статті 14(3), який був прийнятий в Нью-Йорку 21 серпня 1975 року і набув чинності 19 квітня 1985 року.

Додаток В (Інформативний) Загальний огляд екологічного менеджменту ISO 14000

В.1 Серія стандартів ISO 14000 ЄС про систему екологічного менеджменту

Через появу великої кількості національних стандартів (першим був BS 7750:1994) Міжнародна організація з стандартизації (ISO) створила серію добровільних стандартів та рекомендацій в сфері екологічного менеджменту, яка відома під загальною назвою серія ISO 14000 ЄС. Серія ISO 14000 ЄС пройшли адаптацію Європейського комітету стандартизації (ЄКС) про що свідчить суфікс ЄС. Це означає, що всі країни-члени ЄС приєднались до імплементації СЕМ згідно ISO 14000 ЄС, і окрема Європейська директива прямо вимагає виконання СЕМ. Розроблена технічним комітетом 207 ISO серія стандартів 14000 охоплює наступні аспекти екологічного менеджменту:

- a) Система екологічного менеджменту (СЕМ) (ISO 14001 ЄС) ;
- b) Екологічний аудит та відповідні розслідування;
- c) Екологічні декларації та маркування;
- d) Оцінка екологічних показників;
- e) Оцінка життєвого циклу (ОЖЦ); і
- f) Парникові гази.

В.2. Зміст ISO 14000

Серія стандартів ISO 14000 ЄС закладає базис для розробки системи екологічного менеджменту та супровідних програм аудиту. Основні напрямки при розробці стандартів були визначені на Екологічному саміті в Ріо-де-Жанейро в 1992 році та на Саміті Землі в Йоханесбурзі в 2002 році.

Наріжним каменем серій стандартів ISO 14000 ЄС є остання редакція (2004 р.) ISO 14001 ЄС. Цей документ визначає основи контролю системи екологічного менеджменту, за якими організації проходять незалежну сертифікацію. Інші стандарти цієї серії – це практичні рекомендації, що допомагають пройти сертифікацію ISO 14001 ЄС. Наведемо найбільш важливі з них²:

- a) ISO 14004 містить рекомендації з розробки та впровадження систем екологічного менеджменту;
- b) ISO 14010 визначає загальні принципи аудиту природного середовища (зараз замінений на ЄС ISO 19011);
- c) ISO 14011 наводить спеціалізовані рекомендації з аудиту системи екологічного менеджменту (зараз замінений на ЄС ISO 19011);
- d) ISO 14012 надає рекомендації щодо критеріїв кваліфікації екологічних аудиторів та головних аудиторів (зараз замінений на ЄС ISO 19011);
- e) ISO 14013/5 містить огляд програми аудиту та матеріалів з оцінки;

² Повний перелік стандартів серії ISO 14000 ЄС можна отримати на:
<http://www.iso.org/iso/en/CatalogueListPage.CatalogueList?ICS1=13&ICS2=20&ICS3=10&scop elist=>

- f) ISO 14020 ЄС регламентує маркування;
- g) ISO 14030 містить рекомендації з питань моніторингу та цільових показників системи екологічного менеджменту; і
- h) ЄС ISO 14040 висвітлює питання життєвого циклу.

В.3 Принципи ISO 14000

З усіх стандартів цієї серії ISO 14001 ЄС є не лише найбільш відомим, але й єдиним стандартом, за яким на поточний момент незалежні сертифікаційні органи проводять сертифікацію. ISO 14001 ЄС в основному містить інструкції для організацій з виявлення та управління значними екологічними впливами, які створюють діяльність, продукцію та послуги цієї організації, і цей стандарт не вказує абсолютних вимог до екологічних показників, окрім загального заклику приєднатись до процесу безперервного вдосконалення. Оскільки завданням стандарту є покращання екологічних показників, то описана в ньому методологія передбачає створення механізмів ефективного менеджменту, які вбудовуються в загальну структуру управління організації для досягнення завдань екологічної політики.

Для основних елементів СЕМ на базі ISO 14000 ЄС вимагається доступність для аудиту. Нижче наведені п'ять принципових елементів стандарту ISO 14004 (Системи екологічного менеджменту – Специфікації та рекомендації з застосування):

- *Екологічна політика*
- *Планування*
 - Екологічні аспекти
 - Законодавчі та інші вимоги
 - Завдання і цілі
 - Програм(и) екологічного менеджменту
- *Впровадження та використання*
 - Структура, повноваження та обов'язки;
 - Навчання, інформованість та компетентність;
 - Комунікація;
 - Система документування екологічного менеджменту;
 - Документальний контроль;
 - Операційний контроль;
 - Готовність до нештатних ситуацій та реагування на них;
- *Перевірка та коригувальні дії*
 - Моніторинг та вимірювання;
 - Невідповідність, коригувальні та профілактичні дії;
 - Облік;
 - Система аудиту екологічного менеджменту;
- *Огляд менеджменту*

В.4 Базові принципи ISO 14000

СЕМ це не догма, а постійно еволюціонуюча система, яка підлаштовується під потреби організацій, що постійно змінюються. Основною ідеєю моделі ISO 14001 ЄС є безперервний зворотний зв'язок.

ПЛАНУЙ – ВИКОНУЙ – ДІЙ - ПЕРЕВІРЯЙ

Весь процес починається з розробки політики, після чого поступово переходять до планування та впровадження політики, адресного контролю та коригувальних дій, далі – до огляду менеджменту і, врешті решт, зворотний зв'язок з вдосконаленням політики. Таким чином, незважаючи на вже здійснені зміни цілей, об'єктів та завдань організації під впливом інформації отриманої під час цього процесу, зворотній зв'язок на завершальному етапі буде забезпечувати безперервність екологічного вдосконалення.

Додаток С (Інформативний)

Пам'ятка екологічного менеджменту тимчасових споруд

Запропонована нижче пам'ятка призначена для керівників та операційного персоналу, щоб часом не забути та підтвердити урахування тих чи інших екологічних аспектів при організації користування тимчасовими спорудами.

Примітка: Якщо керівництво місцевої громади представлено виключно чоловіками, або якщо на зустрічі домінують чоловіки і немає представницької чисельності жінок, необхідно вжити спеціальні заходи для забезпечення представництва жінок в консультативному процесі. Для цього можна, наприклад, збільшити цільову аудиторію включенням до неї представників жіночих організацій, народних повітух та (або) дипломованих акушерок, або ж провести окремі консультації з чоловіками та жінками у такий спосіб, що забезпечує еквівалентне представництво обох статей.

С.1 Розташування

- Місце вибирається за результатами обговорення з керівниками місцевої громади;
- Перевага надається вже існуючим доступним місцям та дорогам;
- Уникати території сільськогосподарської діяльності та чутливого природного середовища;
- Аспекти безпеки: забезпечення питною водою, утилізація відходів людської життєдіяльності, стічних вод та побутового сміття; контроль комах та гризунів; приготування та зберігання харчових продуктів; дренаж відповідного місця.
- Уникати знищення рослин або, якщо це можливо, використовувати ручне викошування без зрушення та корчування ґрунту.
- Місце має бути стійким, добре дренажним та, за необхідності, мати достатню товщину ґрунтового шару для викопування ям потрібної глибини для убиралень, каналізаційних септиків та сміттєзвалищ.

С.2 Водопостачання

- Організовується таким чином, щоб не порушувати водопостачання прилеглих населених пунктів та власників чи користувачів землі.
- Повинна постачатись вода, безпечна для людей.

С.3 Тверді відходи

- На всіх територіях прибирається сміття та сухе листя/трава.
- Весь персонал інструктується про належний порядок утилізації харчових та інших побутових відходів.
- Контейнери під тверді відходи повинні задовольняти наступним вимогам:
 - Мати достатню місткість, щоб вмістити все сміття, що буде збиратись між вивезенням;
 - Передбачати можливість розділення горючих та інших відходів.
 - Бути недоступними для тварин та комах, особливо для гризунів.
 - Утримувати рідкі витоки.
 - Регулярно проходити обслуговування.
- За можливості відходи відправляються на переробку або утилізацію на офіційні сміттєзвалища. Обов'язково збираються всі відходи та сміття вздовж під'їзних шляхів.
- Утилізація на місці, якої не уникнути:
 - Горючі тверді відходи регулярно спалюються і закопуються в ямах. Після кожного спалювання зола, що збирається, присипається землею.
 - Негорючі відходи складаються в яму і щоденно присипаються землею.
 - Всі ями сміттєзвалищ мають розташовуватись на достатній відстані від річок та водоймищ, щоб уникнути забруднення річок, озер або системи ґрунтових вод. Дно такої ями повинно знаходитись не менш ніж на 2 м над рівнем ґрунтових вод.
- Токсичні або небезпечні відходи збираються та вивозяться на спеціально виділену ділянку утилізації.

С.4 Відходи людської життєдіяльності

- [] Відходи людської життєдіяльності не повинні потрапляти на поверхню ґрунту або в річки чи водоймища.
- [] За можливості тимчасові туалети мають бути обладнані: 1) накопичувальними резервуарами, які після заповнення випомповуються і вивозяться спеціальними машинами на утилізацію у відведені для цього місця; або 2) каналізаційними септиками та безпечним дренажем.
- [] Якщо використовуються убиральні з вигрібними ямами, то повинні бути чоловічі та жіночі убиральні, з урахуванням наступного:
 - [] Має бути передбачено не менше однієї убиральні на кожні 20 осіб.
 - [] Вони повинні встановлюватись не ближче 6 м від місць приготування їжі або проживання людей та не ближче 20 м від річок, водоймищ, криниць чи джерел водопостачання.
 - [] Поверхневі води не повинні стікати до вигрібної ями.
 - [] Убиральні з неглибокими вигрібними ямами (на декілька днів) повинні мати розміри не менше 30 x 75 см і глибину 1 - 1.5 м.
 - [] Для убиралень з глибокими вигрібними ямами (на декілька місяців) мінімальний розмір 2 - 2.7, і глибину 5 м.
 - [] Регулярна обробка вапном.

С.5 Стічні води

- [] Всі стічні води після душів, бань та кухонь збирають в каналізаційні септики. На ґрунт можуть виливатись лише зовсім невеликі кількості.
- [] Стічні води не повинні потрапляти в річки, водоймища або вигрібні ями убиралень.
- [] Вимоги до каналізаційних септиків:
 - [] Достатня кількість та розмір, щоб вмістити весь об'єм стічних вод, що утворюється. Розташовуватись не менш ніж на 50 см вище рівня ґрунтових вод.
 - [] Мати висилку геотекстилем, тканиною, просякнутою бітумом або подібним матеріалом. Закріплення країв цього матеріалу. Насипний шар камінців чи гравію.
 - [] Регулярна обробка дезінфікуючим засобом.

С.6 Демобілізація

- [] Всі тимчасові споруди та лагерна інфраструктура, включаючи будівлі, обладнання, пиломатеріали, матеріали, що лишились або не підійшли для роботи, огорожі й інші подібні предмети підлягають повному видаленню.
- [] Ями убиралень, каналізаційних септиків та сміттєзвалищ засипаються ґрунтом, поверхня стабілізується для попередження ерозії та полегшення природного відновлення.
- [] Демонтуються тимчасове дорожнє полотно, тимчасові наземні та заглиблені водопровідні труби і т.д. і територія, яку вони займали, стабілізується, як описано вище. За необхідності, замість видалених матеріалів встановлюються замісні матеріали.
- [] Відновлюється первинна дренажна система.
- [] Якщо це можливо і доцільно, всю порушену територію відновлюють до початкового стану.

Реєстр поправок

Внесення поправок до МСПМД (IMAS)

Серія стандартів МСПМД (IMAS) підлягає офіційному перегляду на трирічній основі, проте це не виключає внесення поправок в межах цих трирічних періодів з причин операційної безпеки й ефективності або ж для редакційних цілей.

При внесенні поправок до цього МСПМД (IMAS) їм надається номер, вказується дата та наводиться загальна інформація про відповідну поправку (див. таблицю нижче). Поправка також буде вказана на титульній сторінці МСПМД (IMAS) шляхом її зазначення під датою видання і фразою «містить поправку номер(-и) і тощо».

Після завершення офіційного перегляду кожного МСПМД (IMAS) можуть випускатися нові видання. Поправки аж до самої дати нового видання будуть внесені до нового видання і таблиця реєстру поправок буде очищена. Після цього реєстрація поправок почнеться знову до того часу, поки не буде проведено новий перегляд.

Версіями МСПМД (IMAS) з найпізнішими поправками є версії, розміщені на веб-сайті МСПМД (IMAS) за адресою www.mineactionstandards.org.

Номер	Дата	Інформація про поправки
1	01 березня 2010 р.	<ol style="list-style-type: none">1. Змінено визначення ЮНМАС,2. Змінено адресу ЮНМАС.3. Незначні зміни по всьому тексту, що відповідали новій трактовці гендерних питань, різноманіття, розблокування землі та питань касетних боєприпасів.4. Видалено Додаток В і, відповідно назву Додатку С змінено на В, а D на С. Також відповідним чином узгоджені посилання на Додатки в основному тексті МСПМД (IMAS).
2	01 серпня 2012 р.	<ol style="list-style-type: none">1. Перегляд впливу вдосконалення МТКБ.2. Незначні типографічні зміни та доповнення.
3	01 червня 2013 р.	<ol style="list-style-type: none">1. Перегляд відповідно до нового трактування розблокування землі МСПМД (IMAS).2. На титульному аркуші та в назві додано номер та дату.